

Tit Makcije Plaut

Hvalisavi vojnik (Miles gloriosus)

Prepjev i obrada
BRANIMIR ŽGANJER

Marginalia uz prepjev Plautove Komedije »Hvalisavi vojnik«

U novim prilikama, u razdoblju Aleksandra Velikog i u helenističkim monarhijama nužno je zbog promijenjenih političkih i ekonomskih prilika morala nestati politička komedija staroatenskog tipa, koji nam je poznat najbolje kod Aristofana. Pojavljuje se takozvana nova grčka komedija sa stalnim tipiziranim licima kao što su: zaljubljeni mladić, glup i hvalisav vojnik, gramziv svodnik, pohlepan lihvar, lukava hetera, poštena djevojka, odvažna služavka i – kao glavni pokretač čitave radnje – poduzetni i dovitljivi rob. Iz te nove grčke komedije poznajemo samo Menandrovo djelo, dok ostale komediografe te plodne dramske produkcije poznajemo uglavnom po imenima. Ipak sve je njihove likove sačuvala Rimljanin Tit Makcije Plaut koji je često preuzimao glavnu radnju iz jedne komedije, a sporedne radnje i epizode iz druge. Ipak nije bio kompilator. Takvom je kontaminacijom i prikazivanjem suvremenog posve rimskog života ubrzo stekao publiku. I kad je neki kazališni direktor htio imati rasprodanu kuću, napisao je: »Ovu je komediju sastavio Plaut«.

A o Plautu se malo zna. Rodom je iz Sarsine u Umbriji. Kao mladić je došao u Rim, bio sluga i trgovac i napokon napisao dvije danas izgubljene komedije. Živio je otprilike između 254. i 184. pr. n. e. Danas znamo da je napisao svega 21 komediju. Među njima su najpoznatije »Aulularija« (Priča o loncu) koja je lik škerca predala Držiću i Molièreu i Steriji. »Mostellaria« (Prikaze u kući) dala je nekoliko pralikova Shakespeare-ovoj »Ukroćenoj goropadnici«. Motiv »Menehma« (Blizanaca) iskoristio je Shakespeare u »Komediji zabuna«. »Trinumus« (Trogrošni dan) nadahnuo je Lessinga u »Blagu«, a »Hvalisavi vojnik« daleki je prethodnik »Falstafa«.

Jedna od najduhovitijih Plautovih komedija je »Hvalisavi vojnik«. Skica vojnिकove figure izložena je u prvoj sceni, koja je zapravo prolog. U purpurnoj hlamidi i kacigi s perjem, sa sjajno očišćenim štitom, ogromnim mačem i brojnim kovčama na glavi izlazi Pirgopolinik u pratnji svoje vojne svite. On je ograničen i ohol, pa sa zadovoljstvom sluša izmišljotine o tobožnjim podvizima koje za njega izmišlja parazit Artotrog. No mnogo mu više imponira propovijedanje o njegovoj neodoljivosti kod žena. Daljnji sadržaj komedije nalazi se u monologu, u prvom prizoru II. čina.

Plautova je komedija bila u stvari mješavina dijaloga i pjevačkih točaka, nazvanih **cantica**. U kojem su metru bile napisane pjevačke točke, to je teško kazati. Sigurno su izdaleka nalikovale na brojeve u klasičnoj opereti ili čak na songove u musicalu. Dijalozi su bili sastavljeni većinom od jambskog trimetra, senara, i daktilskih i trohejskih metara. Ovakva bi metrika današnjoj publici bila teško pristupačna. U našem je prepjevu pretežno upotrebljen osnovni Plautov stih – jampski trimetar, koji svojom jasnoćom i glatkim ritmom podržava živi govor. Samo su mjestimični prizori naravnog karaktera prevedni u daktilskom heksametru. Izostavljene su posve sporedne scene (2) koje prema današnjem shvaćanju kazalište kočje živu dinamiku radnje.

Danas je svakako jasno da bi bez Plauta i Držoćev i Shakespeareov rad bio posve drugačiji. No vedra rimska komedija još i danas, nakon 22 stoljeća, nasmijava gledaoce čitavog svijeta jer su ljudske mane i ambicije u svim vremenima jednake.

Branimir Žganjer

LICA

PIRGOPOLINIK, vojnik
 ARTOTROG, parazit
 PALESTRION, rob nekad mladićev, a sada vojnikov
 PERIPLEKÓMEN, starac
 SCELADRO
 LURCION, robovi
 FILOKOMAZIJA, hetera
 PLEUSIKLO, mladić iz Atene
 MILFIDIPA, sluškinja
 AKROTELEUTIJA, bludnica
 KARION, kuhar
 DJEČAK, rob
 Robovi i pratnja vojnikova

I. ČIN

(Dvije kuće, jedna kraj druge u gradu Efezu. U jednoj stanuje Pirgopolinik, a u drugoj starac Periplekómen. Pred starčevom kućom nalazi se Dijanin žrtvenik. Pirgopolinik izlazi iz kuće s parazitom Artotrogom i pratnjom.)

1. prizor

PIRGOPOLINIK

Nek sjaj mog štita bude mnogo sjajniji
 od zrake sunca, kad vedrinom nebo sja,
 da, kad se negdje upustim u kakav boj,

svim redovima dušmanskim otupi vid.
 A sada hoću utješiti riječju mač
 da ne jada se i da ne klone mu duh,
 što njeg bez posla pripasujem o svoj pás,
 a on bi htio sjeći tijela dušmanska.
 No gdje mi je Artotrog?

5

ARTOTROG

Evo mene tu
 pokraj tebe, od koga jači nije kralj.
 O kakav junak! Ušutio sâm bi Mars
 jer nije ti junaštvom ravan nikada.

10

PIRGOPOLINIK

Zar Mars, kog spasih na poljima lokanja,
 gdje sam Praprdonja vodio je legiju,
 u bijegu kukavac pronađe vlastit spas,
 Neptúnov unuk, taj preslavni vojvoda.

15

ARTOTROG

Da, na njem zlatno oružje je blještalo.
 A sve mu čete rasprši tvoj jedan dah
 baš kao vjetar lišće ili s krova crijep.

PIRGOPOLINIK

To za me nije ništa!

ARTOTROG

Trica mala baš
 za tebe to je bila. (gledaocima) Slušajte tu laž!
 Zar itko igdje vidje većeg lašca još
 hvalisavca većega od tog što je tu.
 Pa ako jest, nek objase me o tram, klin!
 Nek mene uzme! Bit ću rado njegov rob.

20

25

PIRGOPOLINIK

(Ogleda se za njim.)
 Hej, gdje si?

ARTOTROG

Tu sam! Sjećaš li se? Pesnicom
 u Indiji si slonu lakat prebio.

PIRGOPOLINIK

Što? Lakat? Više!

ARTOTROG

Bedro, omače mi riječ.

PIRGOPOLINIK

Onako samo mahnuh.

ARTOTROG

Svjedok mi je Zeus
jer da si upro, kažu, prebio bi kost
i crijeva slonu slomila bi tvoja pest.

30

PIRGOPOLINIK

No dosta o tom!

ARTOTROG

Neka, stvarno ne treba
da pričaš djela koja posve dobro znam.
(Gledaocima)
Svu glupost ovu rađa trbuh, a i glad
da nešto malo jela moj prigrize zub –
potvrđujem mu djela, ali sve je laž.

35

PIRGOPOLINIK

Još nešto htjedoh reći.

ARTOTROG

Tvoju želju znam!
Izvršio sam već.

PIRGOPOLINIK

Što?

ARTOTROG

Sve što želiš ti.

PIRGOPOLINIK

Zar imaš?

ARTOTROG

Popis pamtim čitav, spreman je.

PIRGOPOLINIK

Gle lukavca! Što mislim, on unaprijed zna.

40

ARTOTROG

Ja tvoju volju poznam, svaku željicu.
Pa to je moja dužnost da upamtim sve!

PIRGOPOLINIK

Zar to još pamtiš?

ARTOTROG

U Kilikiji si sto,
kod Skitnica pedeset puta petsto put,
u Sardu trideset, šezdeset Tračana – 45
sve ove sâm si smaknuo u isti dan.

PIRGOPOLINIK

U svemu?

ARTOTROG

Bilo ih je sedam tisuća.

PIRGOPOLINIK

Baš u tančine! Ti računaš kao stroj.

ARTOTROG

Bez popisa, a ipak pamtim točan broj.

PIRGOPOLINIK

Gle, kako pamtiš!

ARTOTROG

(za sebe)

Na to natjera me glad.

50

PIRGOPOLINIK

Zbog pamćenja ću dobro tebe hraniti,
ugostit će te uvijek moj darežljiv stol.

ARTOTROG	
Zar znaš? U Kapadokiji pet stotina bi ubio, no tvoj otupio je mač.	
PIRGOPOLINIK	
Pješaci, neka žive! Kukavni su svi!	55
ARTOTROG	
Što da ti pričam, kad to znade svatko živ! Zbog stasa tvoga svi te obožavaju, i hrabrosti i zbog ljepote. Kakav um! Na zemlji lud je za tobom sav ženski svijet. Svud za tebe zapitkuju, ta ti si lijep!	60
PIRGOPOLINIK	
Pa, kako? Reci, što govori ženski rod?	
ARTOTROG	
Ovako kažu: «Reci je l' Ahilej to?» «Ahilej nije», kažem im, «nego njegov brat.» «Ko sunce on je divan», čujem kažu sve, «i lijep, a nitko nema kosu kao on». Hej sretne one žene koju grli taj!	65
PIRGOPOLINIK	
Zar tako kažu?	
ARTOTROG	
Još su stale moliti da odvedem te nekamo na šetnju van.	
PIRGOPOLINIK	
Neprilika je strašna, kad je čovjek lijep!	
ARTOTROG	
Dosadiše mi! Mole, žele, zaklinju da samo vide tebe. Stog me traže svud, a drugi tvoji posli ne stižu na red.	70
PIRGOPOLINIK	
Sad već je doba da pođemo van, na trg da platim plaću najmljenim vojnicima,	

što jučer ih u spisak unio sam svoj, jer usrdno zamolio me Seleuk kralj vojnika da mu unovačim čitav puk. To obaviti ću danas, kad me moli kralj.	75
ARTOTROG	
Pa pođimo!	
PIRGOPOLINIK	
A i vi, momci, za mnom svi! (Odlaze Pirgopolinik, parazit i pratnja.)	
II. ČIN	
1. Prizor	
(Izlazi Pirgopolinikov rob Palestrion)	
PALESTRION	
Ispričati ću vam, jer je to zadatak moj, po vašoj želji bar uglavnom sadržaj. Tko slušati neće, neka samo seli van da, koji hoće, nađe sebi mjesto sâm. A kad na prostor skupiste se svečan, svet, ja sadržaj ću vam i ime kazati te komedije, koju igrati ćemo tu.	80
ALÁZON grčki naziv igri vam je toj, a hrvatski HVALISAVAC bi mogli reći. Taj grad je Efez, dok je vojnik, koji sad otiđe natrag, hvalisav gospodar moj, baš preljubnik i lažljivac i silan gad. Kudgoder dođe smatraju ga ludim svi; on misli da ga žene ljube, progone...	85
I hetere ga maze, pa mu mute um, a iza leđa rugaju se da je glup. Da znate, kažem, njegov nisam dugo rob, a slučajno me k njemu posla ružna kob, tek nekoliko dana on je gazda moj. Sad slušajte me! Evo u tome je stvar!	90
Gospodar moj je Atenjanin mlad i lijep. U Atici je heteru zavolio,	95
	100

A ona njega. Takva ljubav daje žar! Ko poslanika narod ga u drugi grad, u Naupakt, posla s važnom nekom porukom. Čim ode mladić, u Atenu stiže baš taj vojnik, i useli u mladićev dom, pa poklonima svodilju te djevojke darivat stade, vinom, svakom raskoši. I tako vojnik s njome posta dobar drug. No čim uhvati priliku u zgodan čas, budalu iz nje grubi vojnik učini i na lađu joj curu dovabi, na brod, pa protiv volje dopremi u ovaj grad, nju, koju je gospodar mladi volio. Čim saznah da je odvedena, oteta, ukrcah se na lađu onaj isti tren da u grad dojavim mladiću tužnu vijest. Na pučinu isplovismo (To htjede bog!), a gusari nam lađu otmu kao plijen i zarobe me, a da ne dojavih vijest. I tom vojniku gusar dade me ko dar. Dovuče mene potom vojnik u svoj dom, a u njem živi iz Atene oteta. Čim opazi me, ona tajno kimnu mi da o svem šutim. Kad smo sami ostali, rastumači mi potanko o bijegu plan: da kući, u Atenu, želi umaći, mladića, kaže, atenskoga voli svog, vojnika ovog mrzi jer je gad i smrad. Kad saznao sam za njezinu namjeru, na tablicu napisah (Nitko ne zna to!) mladiću pismo, pa ga predah trgovcu da u Ateni gospodaruru uruči, nek dođe! Mladić primio je brzo vijest i stigao je, stanuje u susjedstvu kod dobrog starca, prijatelja očevog. A starac mladog zaljubljenog gosta svog potpomaže i savjetom i djelima. Pa zbog toga sam uredio dobro stvar da zaljubljeni uzmognu se sastati. U sobu vojnik tu djevojku zatvara, neprekidno sa sobom nosi velik ključ, no ja sam prolaz probušio kroza zid	105 110 115 120 125 130 135 140
---	--

da žena može proći, kad zaželi to. Na djelo to me starac nagovorio. Tek jedno zlo je, uvijek pazi neki rob na ženu, čuva da joj nitko ne dođe. No njemu ćemo lukavošću smesti um i zamazat mu lukavošću oka vid da vidjet neće ono, što je vidio. A sad vam kažem, da ne bude zabune, da ista žena dvije ima uloge, u jednoj kući jednu, drugu u drugoj. Čuvara tako nasamarit ćemo mi, kad časak jednu, časak drugu predstavlja. No vrata se na kući starca poštenog otvaraju. Gle, eno starac ide van!	145 150 155
---	-------------------

2. prizor

(Periplekómen, Palestrion)

PERIPLEKÓMEN

(Viče u kuću.)

Svakom, koga na krovu zatečete, prebijte kosti, inače s vaših ću leđa započeti remenje sjeći. Sada već susjedi žele u moje se prilike miješat, unutra gledaju sve što se zbiva. Tu zapovjed čujte: Kog iz vojnिकove kuće zatečete na našem krovu, odmah ga bacite dolje izuzevši Palestriona. Ako vam budu rekli da progone na našem krovu kokoš, goluba ili majmuna, znajte da lažu. Sve je to prevara, svakom polomite kosti da može njima se kockati kada zaželi u svome domu.	160 165
--	------------

PALESTRION

(za sebe)

Robovi valjda su starcu sagriješili nešto kad kaže i kad naređuje da se svakom prebiju kosti, svakome robu, ali ne meni. Nije me briga! Prići mu moram, hoću da vidim zašto se ljuti.	170
--	-----

PERIPLEKÓMEN

(za sebe)

Palestrion mi dolazi sad ususret!

PALESTRION

Što radiš? Zdravo!

PERIPLEKÓMEN

Dobro da si došao,
zaželih s tobom izmijeniti riječcu dvije.

PALESTRION

Razljutiše te valjda naši robovi?

175

PERIPLEKÓMEN

Zlo! Zna se sve!

PALESTRION

Što kažeš?

PERIPLEKÓMEN

Neki vaš je rob
iz vaše kuće naše goste vidio.
Promatrao je kako ljubili su se
s mladićem atenskim Filokomázija.

PALESTRION

Zar rob?

PERIPLEKÓMEN

Tvoj drug!

PALESTRION

A koji?

PERIPLEKÓMEN

Ne znam! Pobježe!
U žurbi nisam mogo dobro vidjeti.

180

PALESTRION

Joj, tko je!

PERIPLEKÓMEN

Kad ga bježat vidjeh, doviknem:
»Što radiš na tom krovu?« A bježeći on
Odgovori da lovi vašeg majmuna.

PALESTRION

U bijedu će me uvaliti prljav skot.
A je li u te sad Filokomazija?

185

PERIPLEKÓMEN

Kad amo podoh, kod mene je bila još.

PALESTRION

Otiđi, kaži da se brzo u kuću
sad vrati našu, da je kod nas vide svi.
Ne želi valjda da zbog njenog ljubljenja
svi robovi se dadu vješati na križ.

190

PERIPLEKÓMEN

Već zna! No hoćeš da još nešto uradim?

PALESTRION

Da, reci da ko žena stalno ostane,
da svu ljepotu sačuva i bistar um
da laže, ako treba, da se pretvara.
Ah, što je učim, kad u ženi pun je duh
svih spleta, kad vječno smišlja neku laž!

195

PERIPLEKÓMEN

Poručit ću joj! No što sad razmišljaš još?

PALESTRION

Umiri se da smislim nešto pametno
i čekaj da se vrati brzo razum zdrav
u moju glavu.

200

PERIPLEKÓMEN

Ja ću se odmaknuti.

(Udaljuje se nekoliko koraka i pažljivo promatra Palestriona. Govori za sebe.)

Ne, ne zna jadnik, što bi sad uradio.
Sad rukom glavu češe, ništa pametna
pronaći neće. Zlo je! Bradu gladi sad.
Gle, na zemlju je legao i razmišlja.
No mislim da se dovinuo njegov um
lukavštine i da će donijeti nam spas.
Hej, ustaj, pazi, nemoj ovdje zaspati!
Palestrione, tebi, čuj me, govorim.

205

PALESTRION	
Da, čujem!	
PERIPLEKÓMAN	
Čuješ? Reci, dakle, kakav plan i kakvu imaš osnovu? Što kažeš ti?	210
PALESTRION	
Kad neprijatelj započne opsjedat grad tad treba mu od hrane odrezati put. Da, mislim da sam pronašao pravi lijek. I svakoj brizi mora jednom doći kraj. (polako i tajanstveno) U moje ću te spletke dobro uvest ja. Gospodar mi je čovjek kože debele ko slon! I kamen od njeg je pametniji.	215
PERIPLEKÓMAN	
To dobro znadem!	
PALESTRION	
Zato ću uraditi, ovako svom vojničini ću lagati: da sestra blizanka Filokomázije tek iz Atene stiže još u zore cik i sad kod tebe stanuje i momak njen.	220
PERIPLEKÓMEN	
Da, to je dobro! Hvalim ovaj izum tvoj!	
PALESTRION	
A onaj rob je heteru optužio da ljubila se s mladcem baš u stanu tvom. Dokazat ću mu da je bila blizanka, Filokomázijina sestra rođena, da ona ima isti izgled, isti stas.	225
PERIPLEKÓMEN	
Baš tako! Kad me za nju vojnici zapita, ovakav isti moj će dobit odgovor.	230

PALESTRION	
I reci: jedna drugoj silno naliči baš ko na stablu što je sličan listu list. Filakomáziji još reci da se zbuni sva, za blizanku kad upita je vojnici sâm.	235
PERIPLEKÓMEN	
Lukavstvo nije loše! Eto samo zlo sve može ispast, ako bude htio on, zaželi li da vidi obje isti čas.	
PALESTRION	
Pronaći će se bilo kakav izgovor, da spava, leži, da je toga trena van na šetnju pošla, da jede, il da nema je, štogod nam na um padne. Samo neka nam o blizanki on vjeruje na prvu laž.	240
PERIPLEKÓMEN	
U svemu imaš pravo!	
PALESTRION	
Sada u kuću otiđi, reci sve Filoomaziji, i kući pošalji je, objasni naš plan,	245
PERIPLEKÓMEN	
Ja odoh! Dobro! Uredit ću ovu stvar.	
PALESTRION	
Ja ću otići sada da pogledam koji se ono iz naše kuće po krovu za majmunom penjao tobož. Sigurno šutjeti neću o heteri svog gospodara, nego ću pričati ono, na kojega naiđem prvog. Znam da takvi su ljudi i sâm ne mogu da šutim. Ako doznam da priča, za mene je najgori čovjek. Netko na vrata naše kuće izlazi. Evo Filokomazijim čuvar je ovo, moj sudrug u ropstvu.	250
	255

3. Prizor
(Sceledro, Paestrion)

SCELEDRO

(za sebe)

Znam da nisam jutros u snovima šetao krovom,
posve sigurno znam da dobro sam vidio danas
Filokomaziju ovdje u susjedstvu kako se skiće.

PALESTRION

(za sebe)

Da, vidio si kako se cjelivaju!

SCELEDRO

(iznenađeno)

Hej tko je?

PALESTRION

Ja, tvoj sudrug!

SCELEDRO

Palestrione, ti?

Baš volim da si ti!

260

PALESTRION

A zašto, Sceledro?

SCELEDRO

Ta bojim se!

PALESTRION

A zašto?

SCELEDRO

Da skupa na križ
obojicu nas ne pribiju isti dan.
Za novu gadost nije li se pročulo?

PALESTRION

Za kakvo zlo?

SCELEDRO

Sramotu!

PALESTRION

Čuvaj za sebe

jer mene tvoja priča baš ne zanima.

265

SCELEDRO

Ne mogu, moram, moram izreći ti sve.
Po susjednom sam krovu jutros majmuna
progonio.

PALESTRION

Da, tebi posve sličan rod.

SCELEDRO

Hajd k vragu!

PALESTRION

Ti također! Dakle, kaži mi,

što želiš reći!

270

SCELEDRO

Slučajno sam bacio
kroz rupu pogled, spazih kako nepoznat
neznanac cjeliva Filokomaziju.

PALESTRION

Što govoriš? Da ne vara te očni vid?

SCELEDRO

Da, vidio sam ovim svojim očima.

275

PALESTRION

Koješta, lažeš, nisi ništa vidio.

SCELEDRO

Zar misliš da sam slijep?

PALESTRION

To pitaj liječnika,
ne mene. Radije šuti! Te ćeš gluposti
isplatit, još jedanput, ne zašutiš li!

SCELEDRO	
A zašto dvaput?	
PALESTRION	
Ako nije istina	280
što pričaš, znaj, očekuje te silan jad.	
A ako vojnik sazna da je istina,	
nadrljat ćeš, jer ti si bio čuvar njen.	
SCELEDRO	
Ja ne znam, što će biti. Ali ipak znam	
da dobro sam je, posve dobro vidio.	285
PALESTRION	
Pa što sad?	
SCELEDRO	
Evo i sad je u susjedstvu!	
PALESTRION	
Zar zbilja?	
SCELEDRO	
Idi pa se svojim očima	
sâm uvjeri!	
PALESTRION	
Baš idem da se uvjerim.	
(Odlazi u kuću)	
SCELEDRO	
Otiđi, vidi, ja ću ovdje čekati.	
I nikuda se dalje neću micati.	290
Pa što da radim? Vojnik je naredio	
da njezin budem čuvar. Evo, tako je!	
Vojniku ako kažem, zlo je! Ako pak	
od drugog sazna, za mene je opet zlo.	
Tko može heteru sačuvati od zla,	295
tko može spriječiti njen preljub i njen grijeh?	
PALESTRION	
(Vraćajući se iz kuće.)	
Na svijetu ne postoji nitko tako glup	
ko ti i neće postojati nikada.	

SCELEDRO	
A zašto?	
PALESTRION	
Nek ti oba oka ispadnu,	
kad vidiš ono, čega nema.	
SCELEDRO	
Nema je?	300
PALESTRION	
A jezik nek ti iščupa sam Zeus bog!	
SCELEDRO	
Zar jezik?	
PALESTRION	
U kući Filokomazija	
sad sjedi. A ti kažeš da u susjedstvu	
mladića ljubi nekog posve neznanog.	
Ti nisi ćorav, već na oba oka slijep.	305
SCELEDRO	
Zar u kući je?	
PALESTRION	
Da, u kući!	
SCELEDRO	
Ipak još	
ne mogu niti sebi vjerovati sâm.	
I nitko nikad ne može mi kazati	
da nije ona u toj kući susjednoj.	
I tu ću ostat, ne može mi izmaći.	310
PALESTRION	
(za sebe)	
Ha, taj je moj! Od šale ću ga otjerat	
da na nju pazi.	
(glasnije)	
Hoćeš li da uvidiš,	
da spoznaš svoju glupost?	

SCELEDRO

Hoću, kaži mi!

PALESTRION

Filokomazija ti tvrdiš da je tu?

SELEDRO

Da, vidio sam gdje tuđinca cjeliva.

315

PALESTRION

Zar možda kakav prolaz ima kroza zid
i balkon?

SCELEDRO

Nema, posve sigurno to znam!

PALESTRION

A kakva tajna vrata?

SCELEDRO

Ne!

PALESTRION

No, pazi sad
dozovem li je da izađe, treba li
da batine podneseš?

SCELEDRO

Trebam, slažem se!

320

PALESTRION

Pa dobro, pazi tu kod vrata susjednih
da kroz njih ne prođe Filokomazija,
a ja ću k vama u kuću navratiti,
da pozovem je i da sama izađe.

SCELEDRO

Tvoj prijedlog vrijedi. Izvedi je, hajde, van!
Baš želim pravu istinu upoznati
da nisam gledao ono, što sam vidio.
Na susjedna ću vrata dobro paziti.

325

Ni maknuti se neću. Tako ne može
podvaliti meni s ove strane nikako.
(Raširi ruke i noge preko vrata.)

330

4. Prizor

(Paestrion, Filokomazija, Sceledro)

PALESTRION

(tiho)

Zaboraviti nemoj, što sam rekao!

FILOKOMAZIJA

(tiho)

Opominjat me nemoj mnogo.

PALESTRION

(tiho) Bojim se

da neće znati!

FILOKOMAZIJA

(tiho) Još koješta mogu ja

i deset njih da čemu dobrom naučim
i još će znanja preostat mi punčat koš.

335

PALESTRION

(tiho)

Od tebe ću se udaljiti korak dva.

(glasno)

Hej, Sceledro!

SCELEDRO

Ja otuda se ne mičem.

Što želiš meni reći, glasno reci mi!

Ja imam uši, tvoj ću ovdje čuti glas.

PALESTRION

U dobar si se postavio položaj!

U tom će položaju tebe snaći križ.

340

SCELEDRO

A zašto da me raspnu?

PALESTRION

Ded, ovamo, gle!

SCELEDRO

O bozi, to je vojnikova ljubovca!

PALESTRION

Ja tako mislim. Čini mi se, ona je!

FILOKOMAZIJA

(Palestrionu)

Pokaži mi junaka koji ružnu riječ
o meni zbori da ga može biti stid.

345

PALESTRION

Gle, to je on!

FILOKOMAZIJA

Da, vidim! Kakav prosti stvor!

Taj laže da je mene jutros vidio
u susjedstvu mladića kako cjelivam.

PALESTRION

Još kaže da je stranac bio mladić taj!

350

SCELEDRO

Da, kažem tako!

FILOKOMAZIJA

Zar si mene vidio?

SCELEDRO

Da, tebe svojim očima!

FILOKOMAZIJA

Nek ispadnu
te oči! Vidiš ono, što i ne vidiš.

SCELEDRO

Ma kako bilo, ipak neću kazati
da nisam gledao ono, što sam vidio.

355

FILOKOMAZIJA

Budala sam što tratim vrijeme uludo,
s budalom kad razgovaram. Znaj, stradat ćeš!

SCELEDRO

To znam jer mojim predima je bio križ
i djedu, ocu i pradjedu nadgrobnik.
Ma koliko me plašiš, ne vara me vid.
Ja više ipak vjerujem...

360

(Palestrionu) De, kaži mi,

odakle je izašla? Želim saznati!

PALESTRION

Iz naše kuće, Možeš vjerovati to!

SCELEDRO

Pa vjerujem. Tek jedno samo čudi me.
Znam, naša kuća nigdje nema prolaza
u drugu. Prozor rešetke zatvaraju.

365

(Filokomaziji)

A ipak sam te vidio u susjedstvu!

PALESTRION

Zar i dalje je sramotno optužuješ?

FILOKOMAZIJA

O Zeuse, moji snovi se ispunjuju
što noćas sam ih sanjala.

PALESTRION

De, ispričaj

370

svoj san!

FILOKOMAZIJA

Pa slušaj! Usnula sam noćas san:

U Efez da je moja sestra blizanka
sa svojim dragim iz Atene prispjela
i da u ovoj kući sada stanuje.

PALESTRION

Ded pričaj dalje!

(za sebe) Cijela priča moj je san.

375

FILOKOMAZIJA

Veselje me obuzelo tad mahnitno.
 No zbog nje sam neprilike doživjela.
 I sanjala sam da je neki njezin rob
 optužio me, baš ko ovaj sada tu,
 (Pokazuje na Sceledra.)
 da s tuđim sam se čovjekom cjelivala,
 a to je bila moja sestra blizanka.
 Za optužbe je bio onaj sužanj kriv.

380

PALESTRION

Pa zar na javi dešava se isto to?
 (ironično)
 No, zbilja, doslovce se ispunja taj san.
 Otiđi kući pa se moli bozima,
 vojniku pričaj, što si sad doživjela.

385

FILOKOMAZIJA

I idem! Taj se jadni i kukavan rob
 provesti mora ružno jer optužuje.
 (Uđe u kuću.)

SCELEDRO

Sad vidim što uradih, vidim da sam glup!
 Sva leđa već me svrbe. Sada me je strah.
 PALESTRION
 Zar vidiš da te čeka za tu glupost zlo?

390

SCELEDRO

Zacijelo već je ona ušla u svoj dom
 pa treba naša vrata budno čuvati.

PALESTRION

Baš u tančine ispunjava njen se san
 Doživjela je čak i sumnju u svom snu.

395

SCELEDRO

Već ne znam, što da mislim. Bit će nekako
 da nisam gledao ono, što sam vidio.

PALESTRION

Gospodar ako sazna, kazna bit će smrt.

SCELEDRO

Tek sada vidim da sam maglu vidio!

PALESTRION

Pa jasno da je tako!

SCELEDRO

Više ne znam sâm.

400

PALESTRION

Eto, tako smo mogli svi stradati zbog lude glave.
 Svom gospodaru si vjeran, a ludosti praviš goleme.
 A sad ušuti, jer čujem da susjedna vratnica škripi.

5. prizor

(Filokomazija, Paestrion, Sceledro)

FILOKOMAZIJA

Daj mi vatru donesi da palim mirisni tamjan
 u čast efeškoj čistoj Dijani da zahvalim za sve,
 što me je iz Neptunova carstva izvela zdravu.
 Morska me bolest mučila teško, a ipak sam stigla.

405

SCELEDRO

Paestrione, dođi!

PALESTRION

Što je, družo moj?

SCELEDRO

Hajd, vidi, da l' je ova što izlazi van
 Filokomazija il druga?

PALESTRION

Čudno je
 jer vidim da je to Filokomazija.

410

SCELEDRO

Zar zbilja?

PALESTRION

Zar ti sumnjaš?

SCELEDRO

Hajd da viknemo!
Što radiš ovdje sad, Filokomazijo?
U tuđoj kući? Šutiš? Tebi govorim!

PALESTRION

Ne njoj, no sebi. Ona ne odgovara!

SCELEDRO

Hej, ženo, što ćeš tu u kući susjednoj?

FILOKOMAZIJA

Zar meni kažeš? Tko si?

SCELEDRO

Tko sam?

FILOKOMAZIJA

Pitam te
jer ne znam.

PALESTRION

Možda mene bolje poznaješ?

FILOKOMAZIJA

Ne poznajem vas. Tko si ti i taj tvoj drug?

PALESTRION

Zar ne znaš me?

FILOKOMAZIJA

Ne, ne znam te.

PALESTRION

O, do vraga!
Zar svađu tražiš sad, Filokomazijo?

420

FILOKOMAZIJA

Ti tuđe ime pridaješ mi.

PALESTRION

Kako to?

FILOKOMAZIJA

Jer ja se zovem Glikera.

PALESTRION

Što govoriš?
I tjeraš šalu tu, Filokomazijo?
Sramota je što radiš!

FILOKOMAZIJA

Ja?

PALESTRION

Da, glavom ti!

425

FILOKOMAZIJA

U Efez sam tek sinoć doputovala
na lađi iz Atene, ja i dragan moj.

SCELEDRO

A što ćeš tu u Efezu?

FILOKOMAZIJA

Za sestrom sad
ja tragam jer čuh da tu ima novi dom.

SCELEDRO

Baš lažeš!

FILOKOMAZIJA

Ne, no luda sam što s dvojicom
budala tako dugo vrijeme govorim.
Ja odoh.
(Hoće da ode)

430

SCELEDRO

Nećeš!

FILOKOMAZIJA

Idem, odmah puštaj me!

SCELEDRO

Ne, neću da te pustim.

FILOKOMAZIJA

Već me dugo dlan
zasvrbio je da ti pljusku opalim.
(Ona mahne, a on je uhvati za ruku.)

SCELEDRO

(Palestrionu)

A ti, što čekaš? Zašto je ne uhvatiš?

435

PALESTRION

Da šibi leđa izložim i vlastit tur,
kad ne znam da l' je strankinja il' ljubovca?

FILOKOMAZIJA

Daj, pusti me!

SCELEDRO

To neću! Ako ne podeš,
odvest ću te kući

FILOKOMAZIJA

Nećeš moći to,
jer ja sam iz Atene, tek sam ovdje gost.
A drugo ništa ne znam. Nije moja stvar.

440

SCELEDRO

Tek onda ću te pustiti, ako časnu riječ
mi zadaš da ćeš sa mnom ući u kuću.

FILOKOMAZIJA

Bezobrazan si, nasilan, no ipak ti
obećevam i idem, kud mi narediš.

445

SCELEDRO

No, sad te puštam.
(Pušta je.)

FILOKOMAZIJA

A ti ostaj živ i zdrav!
(Otrči u Periplekomenovu kuću.)

6. prizor

(Palestrion, Sceledro)

SCELEDRO

Ovako žene uvijek drže časnu riječ.

PALESTRION

Ispustio si, Sceledro, iz ruku plijen,
jer ova žena je Filokomazija
i nitko drugi. Nego brže dodaj mač!

450

SCELEDRO

A što ćeš s mačem?

PALESTRION

U kuću ću jurnuti
i zaklat svakog tko cjeliva ljubovcu.

SCELEDRO

Zar misliš da je to Filokomazija?

PALESTRION

Pa jasno, tek se prikrija i pretvara.
No uđi, mač donesi!

SCELEDRO

Evo, čekaj me!

455

PALESTRION

Nema pješaka na svijetu, ne postoji junak na konju
koji bi bio veći od žene. Uloge hetere dvije je
igrala vješto i ludog obmanula Sceledra jadnog.
Lukava stvar je prolaz na zidu između kuća.
(Dolazi Sceledro.)

SCELEDRO

Palestrione, neće trebati ti mač.

460

PALESTRION

A zašto ne?

SCELEDRO

Ta cura sjedi u kući.

PALESTRION
Zar u sobi?

SCELEDRO
Da! Odmara se ležeći na ležaljci.

PALESTRION
Uradio si lijepu stvar!

SCELEDRO
Što govoriš?

PALESTRION
Što ako ova iz našega susjedstva
ko gošća iz Atene stiže?

SCELEDRO
Bojim se! 465

PALESTRION
I vidiš kako grdno bi nastradao,
da zgodu si vojniku pripovijedao.
Stog mudar budi, šuti, nikom nikada
ne kazuj što si vidio u susjedstvu.
Rob mora znati, ali ne smije 470
govorit mnogo. Tvoje će te gluposti
još upropastit. Idem sada k susjedu,
a ako vojnik stigne, dođi po mene!
(Uđe u Periplekovenovu kuću.)

7. prizor
(Sceledro, doskora Periplekomen)

SCELEDRO
Zar zbilja ode? Ništa ga se ne tiče
gospodar njegov. Kao da i nije rob. 475
Filokomazija je valjda u kući?
Ta vidio sam da je netom prilegla.
Zbog tog je nužno da je dobro pripazim.

PERIPLEKÓMEN
(glasno)
Vojnikovi su robovi bezobrazni,
kad misle da sam baba, a ne čovjek – muž. 480
Uvrijedili su moju gošću, netom je
sad iz Atene stigla, u sam zore cik.
I njenog dragog drsko su uvrijedili.

SCELEDRO
(za sebe)
O Zeuse, zlo je, k meni vidim dolazi
pa sve se bojim da će ispast za me zlo. 485
jer znam da starac šalu ne razumije.

PERIPLEKÓMEN
(strogo)
Zar smiješ čak u mojoj kući vlastitoj
neotesanim goste vrijeđat riječima?

SCELEDRO
Ah, saslušaj me susjede!

SCELEDRO
Što govoriš?

SCELEDRO
Ispričat ću se!

PERIPLEKÓMEN
Ti ćeš se ispričati? 490
Prostotu svoju kaniš valjda braniti?
Zar misliš, ako si vojnikov jadni rob,
da možeš si prostakluk svoj dopustiti?

SCELEDRO
Ja molim te da...

PERIPLEKÓMEN
Bogovi mi pomogli!
Znaj, vrijedan si da šibaju te čitav dan 495
od rane zore, dok ne padne prvi mrak,

jer slomio si na mom krovu silan crijep,
kad majmuna si gonio. On tvoj je brat!
I još si se usudio promatrati
dok svoju dragu cjelivaše mladi gost. 500
Objedio si čak Filokomaziju,
poštenu curu dobrog gospodara svog,
a pred kućom si gošću mi izgrdio.
Pa zbog tog, ako te ne isprebijaju,
gospodar tvoj sramotu doživjet će sad 505
golemu, višu nego što je morski val.

SCELEDRO

U zabuni sam, susjede, uradio
sve ovo, ne znam pravo, što da učinim?
Da objasnim ti, kako da se ispričam...
Ja ne znam... Tvoja gošća posve nalik je 510
na moju gospodaricu, pa čini se
da nisu dvije no jedna.

PERIPLEKÓMEN

Uđi! Pogledaj!

SCELEDRO

Zar smijem ući?

PERIPLEKÓMEN

(Govori u kuću.)

Hej, Filokomazijo,
požuri amo k nama, nemoj čekati.
A Sceledro kad ode, brzo proći ćeš
u vašu kuću natrag trkom najvećim. 515
O bozi, da ne zakasni, to strah me je,
i da je vidjet neće. Vrata škripe već!

SCELEDRO

(Izlazi.)

Ateno, nikad slično nisam vidio,
još nikad tako slične, obje iste su. 520
Zar može biti?

PERIPLEKÓMEN

Dakle?

SCELEDRO

Kriv sam! Kazni me!

PERIPLEKÓMEN

Zar nije ona?

SCELEDRO

Tvrdim i ne poričem.

Nju vidio sam, tvoga gosta cjeliva,
a opet nije ista.

PERIPLEKMEN

Ova?

SCELEDRO

Ne znam sad!

PERIPLEKÓMEN

Zar želiš znati?

SCELEDRO

Želim!

PERIPLEKÓMEN

Uđi u svoj dom, 525
no odmah! Pazi na Filokomaziju!

SCELEDRO

Taj savjet vrijedi. Vratit ću se isti tren!
(Odlazi i odmah se vraća.)

PERIPLEKÓMEN

Ovakvu šalu nisam nikad vidio...
A eno, on se vraća.

SCELEDRO

Ja te zaklinjem
svim bozima i Zeusom, ocem bogova!
Za ovo praštaj!

PERIPLEKÓMEN

Što me moliš?

SCELEDRO

Ludosti 530
 oprosti, vidiš da sam ludak. Sad to znam
 i vidim da ne vidim, da sam glup i tup.
 Unutra sjedi Filokomazija.

PERIPLEKÓMEN

Kad obje poznaš, gospodara zovi svog!

SCELEDRO

Zasluzio sam oštih šiba golem broj, 535
 prostotom gošću tvoju sam uvrijedio,
 a mislio sam baš Filokomaziju
 da čuvam, kako naredi mi gazda moj.

Dva vrča vode iz istoga izvora
 ne naliče ko gošća i ta ljubovca. 540

No sada vidim da sam krivo mislio.
 Kroz pukotinu krova – mogu priznati! –
 promatrao sam kako mladić cjeliva
 neznanku sličnu vojnikovoj ljubovci.
 Tek sada vidim kako sam pogriješio. 545
 Oprosti mi jer nije bilo namjerno.

PERIPLEKÓMEN

Da, nisi htio, ali si bezobrazan.
 Sve pazit dobro s pomnjom mora svaki rob,
 što govori, što vidi i što počinja. 550

SCELEDRO

Od danas ću o svemu šutjeti
 pa ako li me samo jednom uhvatiš
 da nešto pričam, na križ pribiti me daj.
 A sad mi oprosti!

PERIPLEKÓMEN

Neka! Opraštam!
 Ta znam da nikad nisi mislio na zlo.

SCELEDRO

Nek zato dobro nagradi te Zeus-bog! 555

PERIPLEKÓMEN

A od sad šuti, čvrsto drži jezik svoj,
 što znaš, što ne znaš, vidiš ili ne vidiš.
 Ja idem.
 (Učini se kao da odlazi, ali stoji po strani da čuje, što će Sceledro.)

SCELEDRO

On se pravi da mi oprašta,
 a jedva čeka da se vojnik vrati moj,
 i da me tuži, da me isprebijaju. 560
 Stog bolje je da uteknem za koji dan,
 da sklonim se, dok silne bure prođe val,
 dok sve se stiša, dok se ljutnja umiri.
 (Odlazi.)

PERIPLEKÓMEN

Pametniji je od njegov čak i glupi vol!
 Jer on ne vidje ono, što je vidio.
 Pomutio mu sav se mozak, um i svijest. 565
 Baš majstorski se vladala je ženska ta.
 Unutra idem. Do sada je dobro sve!
 (Unide, a izlazi Paestrion, doskora Pleusiklo i Periplekomen.)

II. ČIN

1. Prizor

(Paestrion, Pleusiklo, Periplekomen)

PALESTRION

Čekajte malo, unutra ostajte, dajte da vidim, 570
 Pleusiklo, nema li koga pred kućom. Vidjet ću odmah,
 pazi li netko na nas i želi li nas prisluškiwat.
 Dobar je savjet loš, kad za njega dušmanin sazna.
 Kada protivnik sazna za odluku, ona ne vrijedi.
 Protivnik tada je jači, a odluka propada svaka. 575
 Stoga idem da vidim i s lijeve i s desne strane.
 Dobro je! Nikoga nema! I sva je ulica prazna.
 Hej Periplekomene i Pleusiklo, dođite amo!

PERIPLEKÓMEN

Evo, stižemo k tebi, na tvoj poziv stigli smo amo.

PALESTRION

(Pleusiklu)

A što ti momče, kakav li te muči jad?

PLEUSIKLO

(Pleusiklo obraća se naročito Periplekomenu.)

Što? To me smeta, što ti nisi više mlad.

Za moju volju, moju ljubav, čast i hir

ti žrtvuješ se, zaljubljenom pomažeš.

Ne uživaš u miru, kako traži dob.

PERIPLEKÓMEN

Smrt nije ružnom kandžom stegla još mi vrat. 585

Razumijem te. Nisam baš ni tako star.

Pa jedva imam šezdeset i koju još.

O godinama zborim. Ipak čil sam, zdrav.

PALESTRION

U srcu mlad si, premda si po kosi sijed.

Ko mladić sav treperiš.

PERIPLEKÓMEN

Pa ovakvu čud 590

odavno imam. Taj, u kome gori žar

od mladosti, zaboravit je ne može,

to davno doba. Kad god sam na gozbi gost

i danas pazim da radost ne pokvarim

svim onima što sjednu sa mnom uza stol. 595

Kad drugi zbori, slušam, ne pljujem na pod

i ne hrčem, ni lakomo ne grabim vrč

i tuđe žene ne pipam. Moj rodni grad

po imenu se zove Efez. Nisam sin

iz selendre, gdje laku noć zaželi Had. 600

PLEUSIKLO

Sad vidim da si pravi prijatelj i drug.

Učinio mi ne bi više rođen brat.

PERIPLEKÓMEN

To nije ništa! Ako trebaš, dat ću ti

sve blago pa ćemo prirediti divan pir,

pogostit ću vas sve, prirediti vam ples. 605

No pazi da ne izabereš ženu zlu,
čangrizavu, da ne ždere te dan na dan,
(da vječno nešto traži i dosađuje:),
sad daj za ovo, sada mi pokloni dar,
pa onda se tužaka da je drzak rob,
da kuhar krade. Od takve i Zeus-bog
ženetine nek čuva te! 610

PALESTRION

Slobode duh

sačuvao i kroz sav životni tvoj vijek!

PLEUSIKLO

(Periplekomenu)

Na život svoj si pazio. Tvoj prvi sin
i drugi, treći prodičit će sav tvoj rod.

PERIPLEKÓMEN

Eh, sinovi su brige mi zadavali. 615

Kad najstarijeg, dok je bio posve mlad,

u noći groznica je tresla, silan strah

za njegov život obuze me. Drugi sin,

do koplja kad doraste, tad zamrzih rat. 620

Za trećega se bojah, kad je bio p'jan,

da neće s konja pasti, sebi slomit vrat.

PALESTRION

Da, čestit starac! A sad predimo na stvar!

Obojica me slušajte, a najprije

(Periplekomenu)

ja tvoju pomoć trebam, dragi susjede,

pa spremio sam sve i smislio sam plan 625

da prevarimo prostoga vojničinu

i udesimo da Filokomazija

u grad Atenu stigne s momkom u svoj dom.

Stog najprije mi daj taj prsten!

PERIPLEKÓMEN

Što će ti?

PALESTRION

Kad dobijem ga, kazat ću ti!

PERIPLEKÓMEN

Evo ti! 630

PALESTRION

Ovako mislim. Moj gospodar glupav je i pomaman za ženskom kao nikoji na svijetu. Misli da je zbilja najljepši i da mu Paris ravan nije. Hvali se u Efezu da za njim trči ženski rod jer tako silno njega ljubi ženski svijet. 635

PERIPLEKÓMEN

Da, mnogi žele isto! Ali to je laž. Jest sve je tako baš, Paestrione oj, pa ne treba da poznato nam ponavljaš. Zbog toga odmah kaži, što si smislio! 640

PALESTRION

Da l' možeš naći mlađahnu ljepoticu prepredenu i lukavu istodobno?

PERIPLEKÓMEN

Zar slobodna ti treba ili robinja?

PALESTRION

Svejedno! Glavno je da ima divan stas. Vojničina će brzo postat njezin plijen. 645

PERIPLEKÓMEN

Da! mogu, mogu! Imam jednu bludnicu i mladu, a i lijepu. Kaži, što će ti?

PALESTRION

Iz ovih stopa dovedi je u svoj dom. Obuci je da od ljepote divne sja. Nek kosu sebi udesi i namjesti na glavu vrpcu kako rade gospođe. I reci joj da tako svuda vlada se ko žena tvoja zakonita, čestita. 650

PERIPLEKÓMEN

Radoznao sam, kakav s njome imaš cilj?

PALESTRION

I saznat ćeš. Još samo jedno pitam te: da l' ima ova žena neku sluškinju? 655

PERIPLEKÓMEN

Imade! Ta je lukava, prepredena da svatko će izvući s njome deblji kraj.

PALESTRION

Baš ta mi treba! Ovako poduči ih: Ta, koja treba tvoju ženu glumiti, nek kaže da je za vojnikom tjera žar, nek kaže da ga ljubi, neka sluškinji svoj prsten dade. Sluškinja će tobože taj prsten meni dati. Ja ću predati (glasnije) vojniku kao neki posrednik. 660 665

PERIPLEKÓMEN

Što vičeš, dobro čujem! Tutnjiš kao grom.

PALESTRION

Otići ću, vojnika ću potražiti i dat mu prsten ko ljubavi vjerne znak jer tobože ga tvoja žena pozdravlja. Kad sazna vojnik poludjet će isti čas jer čim za žensku čuje, bijesan je i lud. 670

PERIPLEKÓMEN

Odabрати ću prave dvije za ovu stvar, na cijelom svijetu da sam bolje tražio, nać ne bi mogo. Lijepo će završit sve!

PALESTRION

Požuri, sve uredi. Dakle, čekamo! (Periplekomen ode.) 675

2. prizor
(Paestrion, Pleusiklo)

PALESTRION

No poslušaj me sada!

PLEUSIKLO
Eto, slušam te!

PALESTRION
Uradi tako, kad se vojnik vrati tu,
nazovi drukčije Filokomaziju.

PLEUSIKLO
A kako?

PALESTRIO
Kaži curi, **mila Glikero!**

PLEUSIKLO
A zašto?

PALESTRION
Nije sada važno! Bolje je! 680

PLEUSIKLO
Pa dobro! Idem.

PALESTRION
Slijedi moje upute.

3. prizor
(Paestrion, Lurcio)

PALESTRION
Divnu sam počeo spletku da ne može gadnije biti.
Heteru nakan sam ukrast vojniku, tek paziti moram,
kako će moje trupe u borbi stupati smjele.
Nego da Sceledra zovem i da porazgovaram s njime? 685
Hej, Sceledro, izdađi!

LUCRIO
(mucajući i posrćući)
Nema, nema ga!
Ne, Sceledro je zaposlen, ne, ne može.

PALESTRION
Što radi?

LUCRIO
Srče!

PALESTRION
Kako srče?

LUCRIO
Htio sam
da kažem hrče, pa ispade neki srok.

PALESTRION
Zar sada spava?

LUCRIO
Jedino je njegov nos 690
još budan, tako strašno hrče. Pio je
kap... čašu vina... Bačvu je otvorio.

PALESTRION
Divota! Jedan pijan, to je Sceledro... 695
A ti si lopov koji si mu dao ključ.
Baš krasno! Tako boga Bakha slavite
u podrumu! Vojniku reć ću, pamtit ćeš,
čim vrati se gospodar. Čekaj, kuda ćeš?

LUCRIO
Ne mogu, imam posla!

PALESTRION
Kakva?

LUCRIO
Šalje me
Filokomazija.

PALESTRION
Pa idi! Žuri se! 700
Vidim, kako stvar stoji. U podrumu Sceledro spava.
Ovog je poslala na trg, pa hetera može k mladiću.
Periplekomen, gle, vodi ženu prekrasnu.
Nek bozi nam u ovom poslu pomognu
ko do sad, pa ćemo doživjet sretan kraj!

4. prizor

(Periplekomen, Akroteleutija, Milfidipa, Paestrion)

PERIPLEKÓMEN

Objasnio sam sve da postignemo cilj
i znate obje što morate raditi
Akroteléutija, i ti Milfidipo.
A ako treba, ponovno ću reći sve. 705

AKROTELEUTIJA

Što gubiš vrijeme? Nas da treba učiti?
Zar misliš da smo nevjeste u varanju?
Vojnika ćemo grdno nasamariti.
Da učiš bludnicu i navodiš na grijeh
to nema smisla. Bit će, kako kažeš sâm!
Za sretan ishod neka ne bude te strah. 710

PERIPLEKÓMEN

Pa dobro!

PALESTRION

(sa strane)
Da im pridem?

PERIPLEKÓMEN

Hej, Paestrion!
U dobar čas nam stiže! Evo, to su te!
Uredio sam, kako si mi kazao. 715

PALESTRION

Divota, vidim, da nam želiš najbolje.
Ta bokovima miče, ima divan hod
i tijelo, glavu i prekrasan skladan stas. 720

AKROTELEUTIJA

No kaži tko si! Što se meni obraćaš?

PERIPLEKÓMEN

Pomagač to je naš!

AKROTELEUTIJA

Nek bozi štite te!

PALESTRION

I vas! No reci, jesi li objasnio?

PERIPLEKÓMEN

I jednoj i toj drugoj! Dobro pazite
da ne biste pogriješile u čemugod! 725

AKROTELEUTIJA

Ti kažeš da se tvog vojnika latimo...

PALESTRION

Baš tako, kako zboriš! Posve sigurna
u svemu budi! Ti ćeš dakle igrati
Periplekomenovu ženu?

AKROTELEUTIJA

Tako je!

PALESTRION

I u vojnika ćeš se još zaljubiti. 730
A ovaj prsten dat ćeš svojoj sluškinji,
a ona meni da ga njemu uručim.

AKROTELEUTIJA

Na dlaku točno!

PERIPLEKÓMEN

Vidiš, znaju uloge!

PALESTRION

Od dobre građe izgradit ćeš sjajan brod
pod vodstvom dobrih radnika i majstora. 735
A vi ste građa, pravi majstor to je um.
Još jedno? Da li tog vojnika poznaješ?

AKROTELEUTIJA

Još kako! Tko ga ne bi, ludu, poznao,
nakindurenog, oštro namirisanog,
budalu, koja svima nam dosađuje. 740

PALESTRION

A zar on tebe pozna?

AKROTELEUTIJA

Nije nikada

Upoznao me.

PALESTRION

E pa to je najbolje!

AKROTELEUTIJA

Sve to je naša briga, on će ispasti
na svijetu do sad ko budala najveća.

PERIPLEKÓMEN

Udubite se dobro u zadatak svoj!

745

AKROTELEUTIJA

Za to se ne boj!

PERIPLEKÓMEN

Odvedi ih unutra.

No želio bih kazati vam riječcu dvije.
Pa ako li se sretno nečega dočepa moj gost
i sa svojom dragom sretno stigne u svoj dom,
za tu uslugu dobit ćete krasan dar.

750

AKROTELEUTIJA

Do dara meni nije stalo nimalo.
Sam uspjeh to će za nas biti krasan dar.

PALESTRION

U kuću uđite sada i lukave budite! Hajde!
Perilekomen će vas odvesti, a ja ću na forum.
Idem vojnika da tražim i da mu uručim prsten.
Kad se s foruma vratim s njime, pošaljite odmah
našu Milfidipu da mi tobože dojavu tajnu.

755

PERIPLEKÓMEN

Da, poslat ćemo! Samo idi, ne brini!

IV. ČIN

1. prizor

(Pirgopolinik, palestrion)

PIRGOPOLINIK

Prekrasna to je stvar, kad svaki posao pođe
dobro za rukom. Danas sam poslao svog parazita
neka kralju Seleuku najavljene odvede momke
koje sam ovdje jutros najmio. Oni će čuvat
kralju Seleuku zemlju, a ja ću ovdje uživat.

760

PALESTRION

Za Seleuka se brineš, a ne za sebe.
Da znadeš, kako krasne glase nosim ti!

765

PIRGOPOLINIK

Govori, što je? Sve ću druge poslove
napustiti i saslušat ću tvoju vijest.

PALESTRION

Promotri dobro da me tkogod ne sluša
jer veliku ti tajnu moram otkriti.

PIRGOPOLINIK

Tu nikog nema!

PALESTRION

Prije svega primi taj
znak ljubavi.

770

PIRGOPOLINIK

Taj prsten? Čiji? Meni dar?

PALESTRION

Od lijepo žene koju muči silna strast,
od lijepo žene koja čezne za tobom.

PIRGOPOLINIK

Od kakve žene? Da li žene slobodne
iz fine kuće ili slobodnjakinje?

775

PALESTRION

Tek istom štogod! Zar bih se usudio
od bivše ropkinje donositi poruku?
I to još tebi koji ljubav prezireš
krasotica mnogih, žena otmjenih.

PIRGOPOLINIK

Zar udata je? Da nije udovica?

780

PALESTRION

I jedno, a i drugo!

PIRGOPOLINIK

Kaži, kako to?

PALESTRION

Uz starog muža živi žena nesretna.

PIRGOPOLINIK

Divota!

PALESTRION

Lijepa, ljubazna i otmjena.
Na svijetu jedina je tebe dostojna.

PIRGOPOLINIK

Pa zar je tako lijepa? Tko je, reci mi!

785

PALESTRION

Periplekomenova žena! Za tobom
sva umire, a starca ništa ne mari
i mrzi ga i hoće ga napustiti,
pa stog te moli da joj ljubav uzvратиš.

PIRGOPOLINIK

Ja hoću, samo ako pristane!

PALESTRION

Da znaš!

790

PIRGOPOLINIK

A što ću onda s tom Filokomazijom?

PALESTRION

Nek ide! Eto, upravo je stigla k njoj
u Efez sestra blizankinja s materom.
Pozivaju je da kući otputuju
svi zajedno.

PIRGOPOLINIK

Zar joj je majka došla tu?

795

PALESTRION

Po gradu našem takva sada kruži vijest.

PIRGOPOLINIK

Od Zeusa treba priliku da prihvatim
i tako da je otjeram.

PALESTRION

Ne propuštaj

i riješi se je!

PIRGOPOLINIK

Kako da to učinim?

PALESTRION

Ovako radi: Bogat si i imućan.
Pokloni joj i haljine i nakit sav
i sve što ima. Nek joj bude sretan put!

800

PIRGOPOLINIK

Nek bude, hoću! A ako je otjeram,
a ova druga, ako li me ostavi?
Što onda? Reci!

PALESTRION

Ona manje vlastit vid,
još manje ljubi nego tebe.

805

PIRGOPOLINIK

(oduševljeno)

Venero!

PALESTRION

Zašuti! Eto, vrata se otvaraju.
Milfidipa je ovo, njena sluškinja,

ta što je ovaj prsten tebi donijela.
(Izlazi Milfidipa.)

PIRGOPOLINIK
Ni ova nije loša!

PALESTRION
Pravo ruglo je, 810
usporedim li nju s gospođom. Pogledaj,
sa svijju strana pazi i osluškuje.

2. prizor
(Milfidipa, Pirgopolinik, Paestrion)

MILFIDIPA
Ovako ću se pred njime pretvarati
da ne vidim ga.

PIRGOPOLINIK
Šuti, dobro slušajmo! 815
O meni kani prozboriti koju riječ.

MILFIDIPA
(za sebe)
Možda je tkogod ovdje, za tuđe se poslove brine.
Možda me tajno sluša. Sve bojim se možda da ne bi
vidio gospođu koja za hrabrim čezne vojnikom.
Najljepši čovjek na svijetu je junak Pirgopolinik.

PIRGOPOLINIK
Ljepotu moju hvali čak i sluškinja. 820
I ova ljubi mene.

PALESTRION
Ovu ne diraj!
Jer čim se onom oženiš, tad i ja ću
još istog dana uzeti Milfidipu.

PIRGOPOLINIK
Zar da joj pridem?

PALESTRION
Pridi!

MILFIDIPA
Kad bi naišla 825
na čovjeka, zbog kojega izađoh van!

PALESTRION
Već sada bozi želju ti ispunjaju
jer ima netko tko zna, što to radiš ti.

MILFIDIPA
Hej, tko si?

PALESTRION
Tvoj pomoćnik!

MILFIDIPA
Ded, pokaži znak!

PALESTRION
Imade jedna žena, jedan ljubavnik.

MILFIDIPA
Imade mnogo!

PALESTRION
Jedna tek je poslala 830
sa svoga prsta prsten.

MILFIDIPA
Dobro, naši smo!

PALESTRION
(tiho Milfidipi)
Pohvali hrabrost njegovu i krasan stas!
Napregni pamet, upotrijebi sav svoj um
jer on je blesav. Nitko nije tako glup.
Polaskaj mu i reci da je krasan, lijep. 835

PIRGOPOLINIK
Dozvoli joj da bliže dođe!

PALESTRION
(Milfidipi glasno)
Ne boj se!
(Pirgopoliniku)
Izgrdi me i pravi, tobože, se ljut
što tvoju slavu pronosim kroz čitav svijet.

PIRGOPOLINIK
Nek bude! Slušam. Zovi je!

PALESTRION
Oj, amo sad
približi se i reci, što si željela!

840

MILFIDIPA
Nek bogovi te štite, krasni mladiću!

PIRGOPOLINIK
(pun ponosa)
Odakle samo nadimak mi poznaje?
Nek bogovi ti svaku želju ispune!

MILFIDIPA
E, kad bih mogla biti tvoja!

PIRGOPOLINIK
Silan broj
još ima takvih! Isto žele uzalud!

845

MILFIDIPA
I ne čudim se što se tako poštuješ.
Ta junak si i tako slavan, tako lijep!

PIRGOPOLINIK
(za sebe)
Učinit ću se važan, kad me uzdiže.

PALESTRION
(za sebe)
Budala važna!
(glasno) Odgovor joj neki daj!
Od gospođe je kao glasnik poslana.

850

PIRGOPOLINIK
Od koje? Zar je jedna! Mnoge žele me!

PALESTRION
Od one koja prsten s ruke skinuvši,
iz ljubavi ti posla taj dar, skroman znak.

PIRGOPOLINIK
Ah, dobro. Što sad hoće?

MILFIDIPA
Nemoj prezreti
golemu ljubav, koju tebi poklanja.
U tvojoj ruci leži njezin život sav.

855

PIRGOPOLINIK
Što dakle hoće?

MILFIDIPA
S tobom razgovarati,
da zagrlj te i da budeš vječno njen,
da ne slome je suza, tuga, bol i plač.
Pomozi joj, Ahileju, ljepotane,
ti koji rušiš gradove ko silan kralj.

860

PIRGOPOLINIK
Sad stani!
(Palestrionu)
Dokle tako misliš sada ti
o meni pričati i mojoj hrabrosti?

PALESTRION
Otiđi, reci joj da samo izade!
Nek bude! Hajde!

MILFIDIPA
Takav si mi vrlo drag!

865

PIRGOPOLINIK
I ne znaš, kakvu iskazujem ženi čast?

MILFIDIPA
Znam, kazat ću joj.

PALESTRION
Nudili su mnogo put
junaku novce, goleme kao Etne brijeg,
a on ni glavom nije se obazreo.

MILFIDIPA
(za sebe)
Taj silan glupak vjeruje u svaku laž.
To vjerujem! 870

PALESTRION
Ovakvog majka ne rodi,
a sinovi mu žive osam stoljeća.

MILFIDIPA
Ma ti se šališ?

PIRGOPOLINIK
Čak premašuje im vijek
milenij čitav.

MILFIDIPA
Koliko tek živi on?

PALESTRION
(Milfidipi, ali da ne čuje Pirgopolinik)
Baš zbog toga sam manje ljeta kazao
da prije povjeruješ. 875

PIRGOPOLINIK
Znaj da rođen sam
u istu zoru, ko od Reje Jupiter.

PALESTRION
A da se prije rodio bar sat il dva,
svim bozima bi on baš posto glavni bog.

MILFIDIPA
Polako, stani! Sigurno ću umrijeti
produžite li dalje. 880

PALESTRION
Znaš za odgovor
pa onoj kaži, zbog koje sam sada tu.

PIRGOPOLINIK
Da, želio bih da sam mnogo manje lijep.
Ljepota moja glave će me stajati.

PALESTRION
(Tiho govori idući za Milfidipom.)
Filokomaziji poruči da je došao
i da se kući vrati. 885

MILFIDIPA
Dobro, odlazim!

3. prizor

(Pirgopolinik, Paestrion)

PIRGOPOLINIK
(Viče za Milfidipom.)
Nek odmah dođe!
(Paestrionu)

Hajde i nauči me
što sad da radim? Drugu ženu u kuću
ne mogu vodit kraj Filokomázije

PALESTRION
Što treba da ti uvijek isto govorim? 890
Već rekoh daj joj nakit, daj joj krpe sve
i neka ide! Najbolja je prilika
da s majkom i sa sestrom pođe u svoj kraj.

PIRGOPOLINIK
Odakle znaš za majku i za blizanku?

PALESTRION
Pa vidio sam vlastitim ih očima. 895

PIRGOPOLINIK

A je li lijepa sestra?

PALESTRION

Mali bijedni stvor!

Onako kao i sve žene obične.

PIRGOPOLINIK

A gdje je majka?

PALESTRION

Na lađi je ostala.
 Od vjetra su se oči njoj razboljele.
 Kapetan lađe kaže. Taj u zore cik
 ovamo je svratio on pravo baš.

900

PIRGOPOLINIK

Hajd razgovaraj ti sâm s Filokomazijom,
 kad ionako najbolje je poznaješ.

PALESTRION

Ne idi ti! Oženit ćeš se, reci joj,
 jer na to sile rođaci i čitav rod.

PIRGOPOLINIK

No dobro! Idem! Zovi me, čim izađe.

905

PALESTRION

Učini tako, kako sam ti kazao!

PIRGOPOLINIK

Izbacit ću je, ne bude li htjela poč!

PALESTRION

To nemoj! Kušaj svršiti na način lijep.
 I nakit joj pokloni, zlato, sve joj daj!

910

PIRGOPOLINIK

I najbolje je tako!

PALESTRION

Idi, žuri se!
 (gledaocima)

Sad vidite da opis odgovara moj.
 Tek trebam Akroteleutiju, Milfidipu
 i Pleusikla. Baš dobro, eno dolaze,
 od susjeda ovamo idu skupa svi.

915

4. prizor

(Akroteleutija, Milfidipa, Pleusiklo, Paestrion)

AKROTELEUTIJA

Izađi sa mnom, pazi da nas ne vide
 da nemamo svjedoka. Nikog! Što će tko!

MILFIDIPA

Tu nikog nema! Jedino Paestrion,
 pomagač naš. Zdrav budi! Štitio te Zeus!

PALESTRION

Pomagač kažeš? Istom štogod! Gdje sam ja
 od tebe! Ni o stijenu gvozden, šiljast klin
 ne mogu zabit, kad se s tobom poredim.
 Vojnika umjetnički povlačiš za nos!
 A kako samo glatko teče jezik tvoj!

920

MILFIDIPA

Zasluzio je i još gore!

PALESTRION

Dobro je
 da bolje biti ne može jer u kući
 Filokomaziju naš vojnik moli, zaklinje
 da s majkom i sa sestrom kući otiđe,
 da u Atenu otputuje. Velik dar,
 sve haljine i sve joj zlato poklanja.
 Baš kao što ga svjetovah, to radi on.

925

930

PLEUSIKLO

Kad hoće on i ona – svršeno je sve!

PALESTRION

Polako, čekaj! Stara kaže izreka:
 kad iz bunara izađeš, tad silna je
 i najveća opasnost da se ne srušiš

935

u bunar natrag. Ako vojnik dočuje
za istinu, na sve nas svalit će se zlo.
Tek sada treba da smo najoprezniji!

PELUSIKLO

Nas šestero je dosta. Starac, ja i ti
i još tri žene. Morao bi svaki grad
u ruke pasti nama, kad smo silna vlast.

940

PALESTRION

Zar znaš, što ćeš uraditi?

AKROTELEUTIJA

Znam! Kako ne!
Zadatak svaki svoj znamo dobro svi.
Izgarat ću od čežnje za vojničinom.
S veseljem ću mu pokazat svog srca žar,
da muža zbog vojnika ja napuštam sad,
da uzmognem s vojnikom sklopit sretan brak.

945

PALESTRION

Još nešto! Kaži da je ovo miraz tvoj,
ta kuća, da je starac jutros pošao
daleko na put. Vojnik je bojažljivac!
U tuđu kuću ući njega prijeći strah.

950

AKROTELEUTIJA

Imadeš pravo!

PALESTRION

Čim se vojnik pojavi
odstupi dalje, pričaj da te muči stid
kad njegovu ljepotu svojom poređi,
krasotu lica, dragost i prekrasan stas.
Razumiješ li?

955

AKROTELEUTIJA

Dobro! A ti, Pleusiklo,
ko mornar se pojavi. Stavi na glavu
još putni šešir, oko oka maramu
I smeđu haljinu odjeni, stegni pās
da svatko misli: evo vlasnika, kod brod
u luci čeka.

960

PLEUSIKLO

Hoću!

PALESTRION

Dođi ovamo

Filokomaziju pozovi, kaži joj
da k njoj te šalju mati, sestra blizanka,
da u Atenu odmah kreće hitar brod.
I prtljag da ponese. Lada morat će
otplovit odmah jer je vjetar povoljan.

965

PLEUSIKLO

A onda?

AKROTELEUTIJA

Vojnik reći će, nek putuje
što prije, neka žuri!

PLEUSIKLO

Baš je lukavo!

PALESTRION

Filokomaziju ću nagovorit još ja sam
da zamoli vojnika da je otpratim
i da ponesem prtljag. To je najbolje
da s njom i mene u Atenu nosi brod.

PLEUSIKLO

Ni jednog časa neću čekat, niti tren!

PALESTRION

A ti se brzo preobuci, odlazi!

PLEUSIKLO

Već jurim!
(ode)

PALESTRION

Hajde brzo uđite i vi
jer svakog časa vojnik treba izaći.

975

AKROTELEUTIJA

Tvoj poziv znači naređenje za sve nas.

PALESTRION

Gle, vrata se otvaraju baš ovaj čas,
gle, vojnik kako sretan stupa. Stradat će!

5. prizor
(Pirgopolinik, Paestrion)

PIRGOPOLINIK

Sve što sam htio, izveo sam prekrasno
i pristojno, onako, kako traži red. 980

PALESTRION

A gdje si tako dugo bio? Kaži mi!

PIRGOPOLINIK

E, nisam znao da Filokomazija
ovako mene voli. Svršio sam sve
i riješio sam se te žene. Dao sam
sve ono, što je od mene zatražila. 985
I tebe sam joj poklonio kao dar.

PALESTRION

Zar mene? Kako ću bez tebe živjeti?

PIRGOPOLINIK

Slobodu će ti dati. Kušao sam sve
da ti kod mene ostaneš, no ljubovca
ni čuti nije htjela. 990

PALESTRION

(dvosmisleno) Bozi, hvala vam!
Pretrpjet ću taj rastanak i s njom ću
otići. Ipak za utjehu jedno znam:
preko mene si divnu ženu stekao.

PIRGOPOLINIK

Da, hvala, hvala! Ali ipak ponavljam:
bogatstvo ću ti dati, samo ovu stvar
završi posve! 995

PALESTRION

Hoću, hoću! Kunem se!
Na lađu odvest ću Filokomaziju.

PIRGOPOLINIK

To jedva čekam!

PALESTRION

Šuti, eto izlazi
iz kuće žena koja smatra da si bog. 1000

6. prizor

(Akroteleutija, Milfidipa, Pirgopolinik, Paestrion)

MILFIDIPA

(tiho)
Vojnika evo!

AKROTELEUTIJA

Vidim kucnuo je čas
da pokažemo naše znanje.

MILFIDIPA

Počet ću!

AKROTELEUTIJA

Zar zbilja si s ljepotanom govorila?

MILFIDIPA

(tiše)
Govori glasno neka čuje razgovor.
(glasnije)
Govorila sam s njime lijepo, iskreno. 1005

PIRGOPOLINIK

(Paestrionu)
Zar čuješ?

PALESTRION

Čujem. Vidiš, sva od sreće sja.
Govorila je s tobom, kaže. Hvali se!

AKROTELEUTIJA

Blago tebi!

PIRGOPOLINIK

Ljepotica ljubi me.

PALESTRION

I ima koga.

AKROTELEUTIJA

(Milfidipi)

Jedno me začuđuje
da do njega si mogla doći. Kažu svi
da prima samo molbe pismom pisane
i poslanike, kao da je kakav kralj.

1010

MILFIDIPA

I nije bilo lako, dok sam pred njega
izašla.

PALESTRION

(tiho Pirgopoliniku)

Vidiš kakvu slavu uživaš
kod žena?

PIRGOPOLINIK

Vidim! Venera mi daje to.

1015

AKROTELEUTIJA

Zahvalnosti sam dužna sjajnoj Veneri,
što mogah njega steći. On je prekrasan!

MILFIDIPA

I bit će tako! Mnoge za njim uzdišu,
a on sve tjera od sebe i prezire.
Tek tebe ljubi.

AKROTELEUTIJA

Baš zbog toga me je strah!
Ta njegov ukus odličan je. Bojim se,
okrenut će mi leđa.

1020

MILFIDIPA

Nemoj, ne boj se!

PIRGOPOLINIK

(Paestrionu)

Gle, kako jedna sama sebe prezire.

AKROTELEUTIJA

A ako neće moći da me zavoli,
na koljena ću na tlo pasti, molit ću
da zavoli me. U grlo ću sebi nož
da umrem sjurit. Ili ljubav ili grob!

1025

PIRGOPOLINIK

K njoj idem. Vidiš, hoće da se ubije.

PALESTRION

Stoj, čekaj! Treba da se više poštuješ.
Nek čezne, čeka, pusti da je muči strah.
I slavu koju imaš, čuvaj! Dva su tek
na svijetu muža, za kojima luduju –
tek s Lezba Faon neki, a drugi – si ti!

1030

AKROTELEUTIJA

Pozovi ga da dođe!

MILFIDIPA

Čekaj, izać će!

AKROTELEUTIJA

Ne mogu više! Moram k njemu! Pusti me!

1035

MILFIDIPA

Umiri se i k sebi dodi, molim te!

AKROTELEUTIJA

Od čežnje ljubav gori, znat će da sam to
od ljubavi uradila. Oprostit će.
Ljepotan je i ima srce mekano.

PALESTRION

Zaljubljena je kao luda!

PIRGOPOLINIK

Sa mnom je

baš isti slučaj.

1040

PALESTRION

Šuti da te ne čuje!

AKROTELEUTIJA

Joj, pridrži me, past ću.

MILFIDIPA

Što je?

AKROTELEUTIJA

Zlo mi je
ukočiše se noge!

MILFIDIPA

Stojiš kao kip
sva ukočena. Zar si možda vidjela
vojnika?

AKROTELEUTIJA

Da!

MILFIDIPA

A gdje je, ja ga ne vidim.

1045

AKROTELEUTIJA

Da ljubiš, tvoj bi njega osjetio nos.

PALESTRION

Njoj nos kaže.

PIRGOPOLINIK

Osljepljuje ljubav vid.

MILFIDIPA

Nek Zeus me čuje! I ja bih ga ljubila
tek kad bih smjela, ništa manje nego ti.

PALESTRION

Budalasto te žene obožavaju.

Čim pogleda te, već se je zaljubila.

PIRGOPOLINIK

(Palestrionu)

Sad ne znam više, da li sam ti kazao
od Venere podrijetlo izvodi moj rod.

(Promatra Akroteleutiju.)

Sva drhće.

1050

MILFIDIPA

Evo, dovela sam gospođu
onako kako naredio si mi sâm.

1055

PIRGOPOLINIK

Da, vidim!

MILFIDIPA

Nemoj da je grubo odbiješ.

PIRGOPOLINIK

Onako, kako često druge odbijam?

MILFIDIPA

Čim tebe vidi, strepi. Zastaje joj dah,
ne umije prozboriti nijednu riječ.

PIRGOPOLINIK

Čak i junaka često hvata silan strah
a kako ne bi jadnu ženu!

1060

MILFIDIPA

Htjela bi

u zagrljaju s tobom proživjeti vijek.

Da dođeš, moli.

PIRGOPOLINIK

Zar je žena udata?

Ja ne bih htio da me zgrabi njezin muž.

MILFIDIPA

Zbog ljubavi je odagnala supruga.

1065

PIRGOPOLINIK

Što kažeš? Kako? Nije valjda slobodna?

MILFIDIPA

(pokazujući kuću)

U njenom ličnom vlasništvu je ovaj dom.

PIRGOPOLINIK

Zar tako?

MILFIDIPA

Baš je tako!

PIRGOPOLINIK

Nek me pričekaj,
nek kući ide! Doć ću odmah.

MILFIDIPA

Pripazi
da dugo se ne zadržiš jer trpi jad!

1070

PIRGOPOLINIK

Za čas ću doći, idite! A tko je to?
Ko mornar je odjeven.

PALESTRION

K nama dolazi.
Taj valjda tebe traži.

PIRGOPOLINIK

Čovjek taj
kormilar je il brodar. Nju će kući on
u pristanište odvest, zatim na svoj brod.

1075

7. prizor

(Pleusiklo, Paestrion, Pírgopolinik)

PLEUSIKLO

(Još ne vidi Pírgopolinika i Paestriona)
Ništa na svijetu od žene sporije ne može biti.
Ljubav je svima boljka i ona čovjeka tjera.
Tako sam morao doći po Filokomaziju amo.
(Opazi obojicu.)
Polako, gle, k vojniku ću pristupiti.
Sad moram preokrenut čitav govor svoj.
Zar da na vrata lupam? Hej! Ima li kog tu?

1080

PALESTRION

Hej, mladiću, stoj, zašto lupáš?

PLEUSIKLO

Dolazim.

Filokomaziju ću odvest, tražila je,
jer poziva je majka. Na nju čekaju.
Pa već je vrijeme: naš otplovit mora brod.

1085

PIRGOPOLINIK

Da! Sve je spremno! Paestrione, krenite
i ljude uzmi da ti budu u pomoć
i odnesu stvari. Spremljene su sve...
I haljine i nakit.

PALESTRION

Idem.

PLEUSIKLO

Žuri se!

PIRGOPOLINIK

Već idu! Nego, bogovi te pomogli!
(Pleusiklu)
Što imaš to na oku?

1090

PLEUSIKLO

Povez, reći ću ti.
Za ovo krivim more, da je mirnije,
(ushićeno)
a more kao more, oko bilo bi
još zdravo, Ali gdje su?

PIRGOPOLINIK

Eno, dolaze!

8. prizor

(Paestrion, Filokomazija, Pleusiklo, Pírgopolinik, robovi)

PALESTRION

Ne jauči, ne nariči! čemu takav plač?

1095

FILOKOMAZIJA

Da ne plačem? A bijah žena presretna,
a sada moram ići. Bozi, kakav jad!

PALESTRION

Kapetan lađe stigao je, već je tu,
od matere tvoje i sestre blizanke.

PLEUSIKLO

Filokomazijo, već te očekuju
i mati i s njom sestra. Spremne su za put.

1100

FILOKOMAZIJA

Od bogova im zdravlje!

PLEUSIKLO

Podi, molim te!
Uz dobar vjetar odmah će otplovit brod.
Zbog vjetra majku i oči bole, moli te
da se požuriš.

FILOKOMAZIJA

Idem, makar ne volim.

1105

PIRGOPOLINIK

Podnesi hrabro! Zaustavi tužan plač!

FILOKOMAZIJA

Da, kako kažeš! Ipak teško odlazim.

PALESTRION

Ni čudo nije, kada i ja kao rob
na rastanku u suzama se topim sav,
da plačeš ti, ljepotu koju ostavljaš
i otmjenost i hrabrost, njegov silan um.

1110

FILOKOMAZIJA

(vojniku)
Dozvoli da te zagrlim na rastanku
još zadnji puta. Tužan je to oproštaj.

PIRGOPOLINIK

Pa zagrlj me!

FILOKOMAZIJA

Srećo moja!

PALESTRION

(Pleusiklu)
Drži je!
Ta past će, vidiš!
(Filokomazija pada u nasvijest.)

PIRGOPOLINIK

Što je s tobom? Smiri se!

1115

PALESTRION

Od žalosti je jadnoj curi pozlilo.

PIRGOPOLINIK

Po vodu idi!

PALESTRION

Zašto? Vode ne treba!
Tek odmor joj je jedan mali potreban
da k sebi dođe.
(Pleusiklo joj priklanja svoju glavu.)

PIRGOPOLINIK

Vidi, vidi, što je to?

(Pleusiklu)
Pa zar je grliš? Glave ste približili.
Gle njega» Hej, mornaru, pazi, čuvaj se!

1120

PLEUSIKLO

Tek htjedoh čuti da li diše.

PIRGOPOLINIK

Zašto si

na njena usta svoja usta stavio,
a nisi uho?

PLEUSIKLO

Hoćeš, da je ostavim?

PIRGOPOLINIK

Ne, drži je! Hajde, njene stvari nosite!
(Robovi nose prtljagu.)

FILOKOMAZIJA

(Tobože se budi.)

Joj, što je sa mnom? Gdje sam? Hvala bozima...

Ah, teško meni! Tko me grli?

PLEUSIKLO

Ne boj se,

sva sreća moja!

PIRGOPOLINIK

Što se ovo dešava?

PALESTRION

Uh, naopako! Sve će odnijet bijes i vrag.

PIRGOPOLINIK

Što vraga zoveš?

PLEUSIKLO

Što će ljudi kazati,

kad tako stvari nose. Prave krš i lom. 1130

PIRGOPOLINIK

A što ih briga. Ja poklanjam ovaj dar.

Požurite se!

PALESTRION

Odmah ću vas dostići,

tek gospodaru želim nešto kazati:

Za vrijednijeg si svakog drugog držao 1135

od mene. Ja sam bio najodaniji

tvoj rob. Stog to bih želio naglasiti

da volio bih ovdje tvoj ostati rob

no slobodan kod drugog.

PIRGOPOLINIK

Vjeruj, htio bih

zadržati te.

PALESTRION

No ljudi bi mislili 1140

i kazali bi da si lažljivac i smrad

bez značaja. Sad nema više pomoći.

Da, sad je kasno! Bolje o tom šutimo!

U zdravlju ostaj!

(Palestrion ode)

PIRGOPOLINIK

Požurite, pođite!

Čovjek bi mislio da je Palestrion pokvaren bio. 1145

Ipak je vjeran i pošten, a ode. Glupo je bilo!

Nisam ga pustiti htio otići. A sad je kasno.

Vrijeme je dragoj da odem. Na vratima nekoga čujem.

(Iz Periplekomenove kuće izlazi rob-dječak.)

8. prizor

(Dječak, Pirogopolinik)

DJEČAK

(za sebe)

Sve upute sam dobio. Sve dobro znam.

Ma gdje se krio, makar ga i ne vidim, 1150

pronaći ću ga. Sigurno i dobro znam.

PIRGOPOLINIK

(za sebe)

Zar mene traži? Da li da ga upitam?

DJEČAK

(glasno)

Da, tebe tražim. Ljepotane, budi zdrav!

Nek svi te bozi poljepšaju! Najviše

dva nek te štite!

PIRGOPOLINIK

Koji?

DJEČAK

Venera i Mars! 1155

PIRGOPOLINIK

Duhovit momak!

DJEČAK

Gospođa te zaklinje
da uđeš, moli. Čeka, čezne za tobom.
Pomozi, jer te ljubi, uđi! Pođi k njoj!

PIRGOPOLINIK

(Ulazi u Periplekovenovu kuću.)

DJEČAK

U vlastitu se mrežu spleo jadnik sam.
Sve zasjeđe su spremne. Starac čeka već
da ljubavnika tuče. Vojnik vjeruje
da svaka njega ljubi, čim ga opazi.
Sad idem. Već se buka čuje u kući.

1160

(Dječak odlazi. Duskora izlazi Periplekomen i robovi koji vuku Pirgopolinika.)

V. ČIN

1. prizor

(Periplekomen, Pirgopolinik, kuhar Karion, Sceledro, robovi)

PERIPLEKÓMEN

Dovucite ga, ako neće ići sâm.
Izbacite i trgajte mu ud po ud.

1165

PIRGOPOLINIK

Hej, stani! Zaklinjem te!

PERIPLEKÓMEN

Kasno, uzalud!
Ded, vidi, Karione, da l' je oštar nož?

KARION

Taj nož sam oštro brusio da izvadim
na usta crijeva ljubavniku. Hoću li?

PIRGOPOLINIK

Joj, propao sam!

PERIPLEKÓMEN

Jesi!

KARION

Da ga zakoljem?
PERIPLEKÓMEN
No prije treba da osjeti šiba zvuk.

KARION

Pa deder da se uhvatimo momčine!

PERIPELKÓMEN

Prostačino, što tuđu ženu zavodiš?

PIRGOPOLINIK

Zatražila je sama. Ubio je bog!

PERIPLEKÓMEN

On laže. ne čekajte!

PIRGOPOLINIK

Zar da kažem sve?

1175

PERIPLEKÓMEN

Pa kaži!

PIRGOPOLINIK

Molila je da je posjetim.

PERIPLEKÓMEN

A zar si smio? To je nagrada za čin!
(Udara ga.)

PIRGOPOLINIK

Joj, dosta ste me tukli.

KARION

Da mu odrežem?
Da gordog ljubavnika smjesta prođe strast.

PERIPLEKÓMEN

Ded, reži! Dobro držite ga, stegnite!

1180

PIRGOPOLINIK

Hej, stanite i saslušajte moju riječ!

PERIPLEKÓMEN

Govori, brže zbori, dok si zdrav i živ!

PIRGOPOLINIK

Pa... mislio sam da je žena slobodna...
Jer njena sluškinja je tako kazala.

PERIPLEKOMEN

Zakuni se da nećeš se osvetiti
za dobivene i buduće batine,
kad pustimo te, kad si Afroditin sin.

1185

PIRGOPOLINIK

Ne, neću! Nek mi svjedoče Mars i Zeus,
ne, neću se osvetiti za batine,
zaslužio sam te udarce s pravom, znam!

1190

PERIPLEKÓMEN

A ako lažeš?

PIRGOPOLINIK

Neka budem proklet sav!

KARION

Da dobro ga izubijam još jedanput
pa da ga pustim?

PIRGOPOLINIK

Nek te čuva Zeus bog
što prijazno se zauzimaš za mene.

KARION

Eh, onda plati zlatnu minu!

PIRGOPOLINIK

Zašto?

PERIPLEKÓMEN

Znaj
da samo tako otići ćeš kući zdrav
i cijele kože, kad Venerin častiš rod.

1195

PIRGOPOLINIK

Pa dobro, dat ću!

PERIPLEKÓMEN

Vidiš, još ti radi um.
Ogrtač, tu ostavi, tuniku i mač!
To više nije tvoje.

KARION

Da ga bijem još
polako dalje ili da mu smekšam vez?

1200

PIRGOPOLINIK

Odveži, smekšaj spone i razriješi čvor!
Isprebijan sam. Od batina sav sam mek.

PERIPLEKÓMEN

Odvežite ga, neka ide!

PIRGOPOLINIK

Hvala ti!

PERIPLEKÓMEN

No, ako li te ovdje nađem bilo kad...

1205

PIRGOPOLINIK

Uradi sa mnom sve što god zaželiš baš.

PERIPLEKÓMEN

Nek bude! Hajdmo, Karione, u kuću!
(Odlaze. Dolaze Scedro i robovi iz luke.)

2. prizor

(Pirgopolinik, Scedro, robovi)

PIRGOPOLINIK

Gle, eno vraćaju se moji robovi.
(robovima)
S Filokomazijom da nije odjedrio brod?

SCELEDRO

Odavno već.

PIRGOPOLINIK

Jož, naopako!

SCELEDRO

Dobro znam

još više jaukat ćeš, kad saznaš događaj.
A to da s okom povezanim momak taj
baš nije bio pravi mornar.

1210

PIRGOPOLINIK

Nego tko?

SCELEDRO

Filokomazijin je bio ljubavnik.

PIRGOPOLINIK

A otkud znaš?

SCELEDRO

Napustismo tek Efez grad,
u beskrajni se zagrljše zagrljaj
ko pomamni. Već mišljah, kad će biti kraj.

1215

PIRGOPOLINIK

Dakako, to je skuhao Palestrion,
sve to mi je pripremio taj smradni gad.

SCELEDRO

I treba tako! Kad bi svaki ljubavnik
pretrpio ko ti batina golem broj,
zla ne bi bilo!

1220

PIRGOPOLINIK

Hajdmo kući!

SCELEDRO

(Gledaocima)

Plješčite!

SVRŠETAK

Zlatko Šešelj

Bibliografija LATINA ET GRAECA, nova serija 1-10

1. Studije i članci

- 1) BELAMARIĆ, Senia. *Latinska protumađaronska satira Franje Milašinovića*. – XXII/2003, broj 4, str. 53-79.
- 2) BIDJIN, Iva. *Pripovjedač Apulejevih Metamorfoza*. – XXIII/2004, broj 6, str. 41-68.
- 3) BORŠIĆ, Luka. *Trebamo dokolice! Antički poziv na potpuniji život*. – XXI/2002, broj 2, str. 99-132.
- 4) BRATIČEVIĆ, Irena. *Latinsko prigodno pjesništvo u Dubrovniku u 19. st.* – XXIV/2005, broj 8, str. 15-29.
- 5) BREZAK, Sandra. *Homersko pitanje*. – XXI/2002, broj 1, str. 125-143.
- 6) BRICKO, Marina. *Otia Antuna Vrančića i tradicija antičkog epigrama*. – XXIV/2005, broj 8, str. 5-13.
- 7) BRONZOVIĆ, Davida. *Teokritovi gradski mimi i Herondini mimijambi*. – XXII/2003, broj 4, str. 5-33.
- 8) CRNKOVIĆ, Koraljka. *Kalimahov ljubavni epigram*. – XXI/2002, broj 2, str. 65-85.
- 9) ČENGIĆ, Nina. *Neka razmatranja o hipokratskoj medicini i njezinom diskursu*. – XXIII/2004, broj 6, str. 3-19.
- 10) ČENGIĆ, Nina. *O tumačenju kao lingvistički tekst*. – XXI/2002, broj 1, str. 5-16.
- 11) ČOLAKOVIĆ, Zlatan. *Post-tradicionalna epika Avda Mededovića i Homera*. – XXV/2006, broj 10, str. 19-57.
- 12) ČEPULIĆ, Antica – Nada. *Sv. Grgur Nazijanski – najveći pjesnik među grčkim Oci-ma. Pjesma In suos versus: programatski pogled na vlastito pjesništvo*. – XXII/2003, broj 4, str. 35-45.
- 13) GOLDSTEIN, Ivo. *Funkcija Jadrana u ratu Bizantskog Carstva protiv Ostrogota 535-555. godine*. – XXIV/2005, broj 7, str. 31-42.
- 14) GOLDSTEIN, Ivo. *Hrvati, hrvatske zemlje i Bizant*. – XXIV/2005, broj 8, str. 39-52.
- 15) GREČL, Domagoj. *Helena Trojanska – utjelovljenje ženske ljepote*. – XXV/2006, broj 9, str. 5-18.
- 16) IVANIŠEVIĆ, Dora-ŠOŠTARIĆ, Petra. *Baptistinus Frana Lucijana Gundulića*. – XXV/2006, broj 10, str. 99-102.
- 17) KRVIŠEK, Jasna. *Druga knjiga Herodotove »Povijesti« – antička slika Egipta*. – XXIII/2004, broj 5 str. 43-74.
- 18) MARIN, Emilio. *Arheologija i globalizacija. Razmišljanja na temelju iskustva splitskog Arheološkog muzeja*. – XXIII/2004, broj 5 str. 3-8.